

Ρώμης τοῦ νὰ ἐξακολουθῇ δεσπόζων οὐ μόνον τῶν ἔσω ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξω τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἀπέβη παράλογος, καθὸ μὴ ἀνταποκρινομένη εἰς ἀληθῆ τινὰ κοινωνικὴν ἀνάγκην· καὶ διὰ τοῦτο προεκάλεσε κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην ἑκατονταετηρίδα τὸ μέγα τῆς διαμαρτυρήσεως κίνημα, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἅπανα μὲν ἡ δυτικοβόρειος Εὐρώπη ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ρώμης, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ δυτικομεσημβρινή, εἰ καὶ διατηρήσασα τὴν μετ' αὐτοῦ ἔνωσιν, ἀπέκρουσεν ὅμως τὴν εἰς τὴν πολιτείαν ἐπέμβασιν αὐτοῦ, καὶ πλὴν τούτου περιέστειλε πολλάκις, καὶ καθ' ἑκάστην περιστελλεῖ, τὴν ἀξίωσιν, ἣν ὁ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος δὲν ἔπαυσεν ἔχων, τοῦ νὰ ρυθμίζῃ οἰκοθεν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἑκάστης πολιτείας πράγματα.

Ἐφαρμόσωμεν ἤδη τὰς ὑγιεῖς ταύτας ἀρχάς, καθ' ἃς ἐξετιμήθη ἐν Εὐρώπῃ ἡ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ρώμης πολιτεία, εἰς τὰς πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχέσεις αὐτοῦ. Τὸ ἀνατολικὸν κράτος δὲν κατέπεσεν ὅπως τὸ κράτος τὸ δυτικόν. Τὸ ἀνατολικὸν κράτος διετηρήθη καὶ διετήρησε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, τὴν ἐπιτηδεῖαν κυβέρνησιν, τὴν ἐντέχνως ὀργανωμένην διοίκησιν, τὴν σοφὴν νομοθεσίαν, τὰ πολυάριθμα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα καὶ ἐν γένει ἀξιολογόν τινὰ ἔννομον πραγμάτων τάξιν. Τούτου δοθέντος, εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ πάπας, ὅστις κατὰ τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις οὐδὲν εἶχε δικαίωμα ἐκκλησιαστικῆς ὑπεροχῆς ὡς πρὸς τὸν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ἔτι ὀλιγώτερον ἐδικαιούτο νὰ λάβῃ πολιτικῶς ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς τὴν κυριαρχικὴν τάξιν ἣν εἶχεν ὡς πρὸς τοὺς βαρβάρους τῆς Δύσεως. Τὸ δόγμα τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ρώμης ὅτι «τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου τοσοῦτον ὑπερτερεῖ τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος ὅσον τὸ θεῖον εἶναι καθυπέρτερον τοῦ ἀνθρωπίνου», ὅπως ἔγραφεν ὁ πάπας Σύμμαχος πρὸς τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον, ἐφαρμοζόμενον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἠθέλεν ἀπεναντίας ἐπαγάγει ἐνταῦθα τὰ αὐτὰ ἀπαρλλάκτως ἀτοπήματα κατὰ τῶν ὁποίων τοσοῦτον εὐλόγως κατεξανέστη ἅπανα ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τῆς ἐκκαίδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἑφεξῆς. Ἄρα οὐδὲν ἦττον εὐλόγως ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχία ἀπέκρουσεν ἀείποτε τὴν κυριαρχικὴν ἐκείνην τοῦ πάπα ἀξίωσιν ὡς πρὸς τὴν Ἀνατολήν.

Ἐπολείπεται ἤδη τὸ ἕτερον μέρος τῆς πολιτείας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλέων, οἵτινες τῶντις πολλάκις ἐπεχείρησαν νὰ ρυθμίσωσιν οἰκοθεν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλεία κατεκρίθη τούτου ἕνεκεν ἀείποτε σκληρῶς ὑπὸ τῶν δυτικῶν, ἀλλ' ὄχι πάντοτε διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Οἱ μὲν ζηλωταὶ τῆς παπικῆς κυριαρχίας ἐλέγχουσι τοὺς ἡμετέρους βασιλεῖς διότι δὲν ὑπετάσσοντο εἰς τὴν κυρίαρχον ἀπόφασιν τῶν ἀρχιερέων τῆς Ρώμης, οἱ δὲ μετριοπαθέστεροι κριταί, ἐν οἷς καὶ ὁ Πίγλερ, χαρακτηρίζουσι, ἀνεξαρτήτως τῶν κυριαρχικῶν ἀξιώσεων τῆς Ρώμης, τὴν ἐπέμβασιν ἐκείνην τοῦ ὑπερτάτου τῆς πολιτείας ἀρχοντος εἰς τὰς συνειδήσεις τοῦ ἀνθρώπου ὡς τερατῶδες τι καὶ ὀλέθριον θεοκρατικὸν σύστημα· στρέφοντες δ' ἐνταῦθ' ἐν τῷ βέλη κατὰ τοῦ κλήρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας δὲν εὐρίσκουσι λόγους ἰκανοὺς ἵνα στιγματίσωσι τὴν δουλοφροσύνην αὐτοῦ, ὅστις, ἀντὶ ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἐπέμβασιν, ὑπέκυπτεν ἐξεναντίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προθύμως εἰς αὐτήν. Δὲν λέγομέν τι περὶ ἐκείνων ὅσοι κατακρίνουσι τὴν βασιλείαν διότι δὲν ἐπολιτεύθη ὡς πρὸς τὰ διάφορα θρησκευτικὰ δόγματα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολύτου ἀνεξίθρησκίας. Τὸ τοιοῦτο δὲν ἠδύναντο νὰ προτείνωσιν εἰμὴ μετεωρολεσχούντες τινες φιλόσοφοι, οἱ ὅποιοι ἀξιοῦσιν ὅτι τὸ σήμερον λογιζόμενον ὀρθὸν καὶ δυνατόν ἐπρεπεῖν ἀφεύκτως νὰ λογίζεται ὀρθὸν καὶ δυνατόν ἐν ἀρχῇ τοῦ μέσου αἰῶνος· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἀξιοῦσιν ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν κανόνα πρέπει νὰ κρίνωμεν τὸν τε παῖδα καὶ τὸν ὄρμον ἄνδρα. Οἱ δὲ πρεσβεύοντες